

М. Ю. Траченко

здобувачка I курсу першого (бакалаврського) рівня

спеціальність «Право»

Науковий керівник: к. ю. н., доц. О. І. Донченко

ЩОДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ М. ГРУШЕВСЬКОГО

Михайло Грушевський – визначний політик, голова Центральної Ради, історик та громадський діяч доби української революції, який зробив неоціненний внесок у розбудову української державності. Його державно-правові погляди стали фундаментом для формування ідеї української незалежності, а науковий доробок у галузі історіографії й досі залишається одним із найвагоміших у вітчизняній науці. Він є автором «кількох конституційних проектів та майже 2000 наукових праць» [1, с. 343].

Аналіз державно-правової концепції М. Грушевського дозволяє глибше осмислити ідеї демократії, народовладдя та національного самовизначення в контексті українського державотворення. Свої політико-правові ідеї він впроваджував «в практику, що знайшло відображення у чотирьох Універсалах Центральної Ради та проєкті Конституції УНР» [1, с. 346].

На початковому етапі діяльності Центральної Ради М. Грушевський був прихильником автономії України у складі демократичної Російської, а згодом – європейської федерації, вбачаючи в цьому шлях до мирного державотворення на засадах народовладдя та співпраці рівноправних народів.

Ідеї федералізму та автономії, які відстоювали М. Грушевський та значна частина української еліти, виявилися нежиттєздатними в умовах революційної нестабільності. Більшість тодішніх лідерів, зокрема й М. Грушевський, були соціалістами та автономістами, і прагнули побудови України як соціальної та національної держави, не намагаючись одразу вибороти повну незалежність, що згодом стало однією з причин втрати державності. Погоджуємося, що «М. Грушевський замість реальної нагоди відродження самостійної української державності взяв на себе непосильне і непотрібне завдання – перебудувати Росію на федеративних засадах. Його зволікання, нерішучість у відстоюванні національних інтересів, поступливість Тимчасовому урядові й московським більшовикам дорого коштували і йому особисто, і українському народові» [2, с. 253].

Пізніше, у науковій статті «Українська самостійність й її історична необхідність» М. Грушевський написав, що необхідність повної свободи обумовлено потребою впорядкування політичних, соціальних, економічних, фінансових справ України [3, с. 61]. І вже у Четвертому Універсалі було декларовано основні елементи української державності, а крім того недвозначно заявлялося, що УНР стає самостійною, незалежною, вільною, суверенною державою українського народу [3, с. 61].

М. Грушевський розробив концепцію майбутнього Основного закону УНР. Так, у проєкті Конституції закріплювалася орієнтація на широкий демократизм, поділ влади на три гілки: законодавчу, виконавчу, судову. Україна мала стати класичною

парламентською республікою з широким місцевим самоврядуванням, проте цьому не судилося статися [4, с. 281].

Слід зазначити, що в процесі державотворення М. Грушевський більше виступав як науковець, ніж як політичний лідер, адже замість активної розбудови державних інституцій він зосередився на ідеях народництва, народної педагогіки та формуванні національної свідомості через просвіту, що відповідало його переконанню у вирішальній ролі народу в творенні держави. Як зазначають деякі дослідники, вирішення проблем національного самопізнання, національного відродження та державотворення у М. Грушевського «знаходимо на двох рівнях діяльності – політичної і наукової» [5, с. 57], які були взаємодоповнюючими та виражалися у формі практичної політичної діяльності та наукових розвідок.

Як науковець у царині державно-правової проблематики М. Грушевський сформулював визначення таких категорій, як політична теорія, політичні інститути, політичні процеси та політична культура [1, с. 346].

Таким чином, державна правова концепція Михайла Грушевського є невід'ємною частиною розвитку української політичної думки. Його наукові та політичні погляди щодо розбудови національної державності визначили важливі принципи автономії та демократії в контексті українського державотворення. Очевидним є внесок М. Грушевського у створення засад українського конституціоналізму, який не лише визначав політичні орієнтири того часу, але й заклав основи для майбутнього розвитку української правової системи. З огляду на відносно недовге існування Центральної Ради та політичну кар'єру її очільника, вважаємо вклад М. Грушевського у розбудову України неоціненним. Його діяльність на посту голови Центральної Ради стала важливим етапом у формуванні основ української державності, навіть попри короткий період її існування, і визначила напрямок розвитку національної політики та конституціоналізму.

Список використаних джерел

1. Кормич А. І. Історія вчень про державу і право : навч. посібник. 4-те вид., доповн., у 2-х част. Київ : Алерта, 2015. 416 с.

2. Парнета О. Й. Державницька концепція Михайла Грушевського та її реалізація в період Центральної Ради. *Економічна думка ТНЕУ*. 2017. С. 251–254. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/22769/1/251-254.pdf>
3. Горбатенко В. П., Остапенко М. А., Горбатенко І. А. Історія політичної думки в Україні : навч. посіб. Київ : МАУП, 2007. 128 с.
4. Історія вчень про державу і право : навч. посіб. / Є. В. Зозуля, О. С. Туренко, І. В. Іванов. Херсон : Олді-Плюс, 2018. 308 с.
5. Данюк І. Михайло Грушевський про національне самопізнання та національне відродження. *Етнічна історія народів Європи*. 2001. Вип. 11. С. 57–60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eine_2001_11_14